

Okénko z cest Peru – opravdový ptačí ráj (3)

► Ochočený amazoňan žlutohlavý zelený

Nížinný deštný prales

26. 10. opět vycházíme brzy ráno na tokaniště skalňáků andských. Tentokrát je obloha zatažená a je podstatně horší viditelnost než včera. I skalňáků přiletělo daleko méně, samců asi deset a objevuje se pouze jedna samička. Po snídani balíme věci do auta a vyrážíme pěšky dopředu. Při cestě vidíme tangaru modrou (*Thraupis episcopus*), hejno devíti kusů arating škraboškových (*Aratinga mitrata*). Ukazují se sojky fialové (*Cyanocorax violaceus*), vlaštovky modrobílé (*Notiochelidon cyanoleuca*). Abdel nám prozradil místní název pro sojku – „píjan píjan“ – no pěkné jméno. Předjíždí nás skupina Ráchel na horských kolech, ovšem jízdu po rozblá-

cené kamenité cestě jim nezávidíme. Poté nás dojíždí auto a my pokračujeme na cestě dolů z And. Ještě několikrát zastavujeme v místě výskytu arů vojenských (*Ara militaris*), ale bohužel na ně nemáme štěstí. Potom vyjždíme z pralesa a hor do zemědělské krajiny na východním úpatí And. Krajina se začíná měnit, objevuje se hodně palem, např. *Satea multiflora* a taktéž porosty bambusu. Vidíme luňáky olovobarvé (*Ictina plumbea*), stavící si hnízdo, a nádherné leskovce modročelé (*Galgua cyanoscens*). Tito malí, kovově lesklí ptáci žijí spíše v kulturní krajině. Zahlédli jsme kukačku ani (*Crotophaga ani*), která je zajímavá svým hnízdním chováním. 4–6 párů kukaček si staví společné hnízdo, do

kterého samičky nanesou vejce. Pokud se v hníždě nachází málo vajec, sedí na nich jen jedna samice. Na velkých snůškách s více jak 20 vejci sedí více samic současně. Samci sedí na vejcích v noci. Po vylíhnutí mláďat se na krmení podílejí všichni starší ptáci. V krajině se často objevuje káně gmelinova (*Buteo magnirostris*), která je zde asi nejhojnějším dravcem. Přijíždíme do vesnice Tilcopaca, kde dokupujeme zásoby piva. Podívali jsme se do místní internetové kavárny. Zde mohou indiánští vesničané za 1 solo na hodinu brouzdat po internetu a opravdu jej hojně využívají. Podobných internetových kaváren jsme viděli i později mnoho a zjistili jsme, že přístup k internetu je zde v pralese možná lepší, než někde u nás doma. Potom se převlékáme do nafukovacích vest a připravujeme se na rafting. Přitom nás pozoruje arakanga, která je maskotem zdejší kanceláře. Kapitán nám nejprve provádí školení a potom nastupujeme do raftu společně se skupinou Ráchel. Rafting na rozbouržené řece byl plný adrenalinu, až jsme nakonec byli úplně smáčení bahnitou vodou řeky. Přijíždíme do vesnice Atalaya. Přichází tropický déšť, ale po půl hodině opět vysvítá sluníčko. Nastupujeme na motorovou kánoi, na které se budeme plavit několik dnů. Opouští nás řidič a na lodi se nás ujímá kapitán Ernesto a plavčík Carlos. Po několika hodinách plavby přistáváme u další ekolodge. Maskotem této lodge je ochočený guan modrohrdlý (*Aburria pipile*). Ve stromech nad chatami

► Pár arů araraun

hnízdí vlvovci žlutoocasí a přelétají zde ptáci s dlouhým ocasem (*Colonia colonius*). Okolní prales je přechodným typem mezi horským a nížinným, ještě se vyskytují stromové kapradiny, ale převládají palmy a na mnoha místech jsou bambusové houštiny. Navečer vycházíme na pozorování s Abdelem. Po cestě vidíme tyrana škraboškového (*Titira semifasciata*) a chřástala gujanského (*Aramides cajanea*) s výrazným žlutým zobákem. U řeky nás ptací společenstvo dostává do opravdové extáze. Pozorujeme první nefalšované papouščí představení. Kolem řeky a přes řeku přelétají hejna arating kropenatých, jsou strašně hašteřivé a hlučné, hejna se mění od 3 do 30 kusů. Na jednotlivých stromech konzumují právě dozrávající plody. Několikrát přelétají ary malé (*Ara severa*) a ary zelenokřídle (*Ara chloroptera*). Ary se chovají úplně jinak než aratingy, ozývají se jen velmi málo a skupinky tvoří vždy pár nebo pár s mláďaty. Objevují se i amazonci modrohlaví (*Pionus menstruus*). Přibývá hmyzu, ale stále je ho poměrně málo, a tak se místní žabky shromažďují kolem světél, která asi hodinu po setmění svítí. Mezi obojživelníky vévodí obrovské ropuchy aga.

27. 10. – na dnešek ráno jsme měli naplánovanou návštěvu jílových lizů, kde se slétají papoušci, které jsme viděli včera večer. Bohužel hodinový déšť po ranním rozbřesku tento plán zkalil. Nastupujeme do kánoe a pokračujeme po proudu řeky. Pralesy Manu obsahují většinu rostlinných druhů, jež se vyskytují v povodí Amazonky: palmu slonovinovou, různě cedrely (*Cedrela odora*) a (*Cedrela fissilis*), palmu *Maritia flexuosa* (honduranský mahagonový strom) a další rody palem, jako je *Cecropia*, *Podocarpus* a *Jesenia*. Husté bambusové porosty se střídají s nízkými křovinami, kam světlo proniká s větší silou. Nejzajímavější a pozoruhodné rostliny jsou však epifytické rostliny. Upínají

» Pralesní vegetace je různorodá a pestrá

» Pohled na prales z řeky

se ke kmenům a větvím nebetyčně vysokých stromů a vytvářejí opravdový mikrokosmos. Domov bezobratlých obojživelníků, ještěrek, hmyzu, ptáků a malých stromových savců. Teplota neustále stoupá stejně jako dešťové srážky v nížinách, dosahující až 2 000 mm. Mlýnský les je postupně vystřídán teplejším tropickým lesem. Velké stromy mají listy až čtyřicet metrů nad zemí. Bromélie a fantastické orchideje se snaží na větvích uloupit místo liánám, popínavým rostlinám, fíkovníkům a filodendronům a podrost je stále hustší a spleťtější.

Na březích řeky a především na písčiny ostrovech vidíme zástupce vodních ptáků: bukač červenavý (*Tigrisoma fasciatum*), volavka jihoamerická (*Ardea cocoi*), volavka bělostná (*Egretta thula*), volavka bílá (*Egretta alba*), sojka rudomodrá (*Cyanocorax cyanomelas*), malá černohnědá volavka s bílou spodinou volavka proměnlivá (*Butorides stratus*) kolpíky růžové (*Platelea ajaja*), a zobouni američtí (*Rynchops niger*). Na stromech posedávali důvěrně známí orlovci říční (*Pandion haliaetus*) a káně velká (*Buteogallus*

urubitinga). U vyplavené mrtvolky ryby posedávají černí kondori havranovití (*Coragyps stratus*). Před lodí často poletují vlaštovky bělopruhá (*Atticora fasciata*). Nás samozřejmě nejvíc vzrušují papoušci, jsou to především hejna arating a přelétající páry ar (*Ara severa*, *manilata*, *chloroptea* a *macao*). Zastavujeme v hlavním městě oblasti – Boca Manu. Zde ještě dokupujeme zásoby potravin a pití. Abdel naposledy telefonuje do kanceláře Cusco.

V jedné místní restauraci objevujeme ohočeného amazoňana. Jedná se o amazoňana žlutohlavého zeleného (*Amazona ochrocephala nattereri*). Tento poddruh se dost liší od poddruhů chovaných v Evropě. Nejvíce nám připomínal amazoňana žlutohlavého marajonského, který má podobný zelený pás před žlutou skvrnou nad zobákem. Ovšem ten žije na druhé straně Jižní Ameriky. Pozorovaný pták byl asi rok starý a v perfektní kondici. Majitel nám řekl, že ho získal jako mládě od místních indiánů. Od podobných poddruhů se také odlišuje zobákem, který je černý a uprostřed má

► Ospalé městečko Boca Manu

bílou skvrnu (ne tedy růžovou jako nejběžnější poddruh – surinamský). Chvilku jsme ještě pozorovali místní kluky, jak na rynku hrají fotbal a padají přitom do velkých kaluží. Gringos!!! Tak jsme byli pokřtěni jako opravdoví tropičtí cestovatelé.

Potom jsme opět nasedli do kánoe a pokračovali po řece na další nocleh. Teď už jsme se pohybovali uprostřed typického nížinného pralesa. Stromy dosahovaly až 60 m výšky, převládaly palmy a vysoké listnaté stromy s bílými kmeny. Zejména kolem řek byly neprostupné bambusové houštiny, jinak je ale nížinný prales daleko lépe průchozí než horský prales. Má totiž několik pater a dolů proniká podstatně méně světla, a tak je spodní patro lépe dostupné.

Na břehu jsme viděli největšího hlodavce světa kapybaru a několikrát jsme pozorovali vřeštany rezavé (*Alouatta seniculus*). Na ostrůvcích a březích byly poměrně hojné vodní želvy tereky jednovousé (*Podocnemis unifilis*), které se slunily v řadách za sebou. Při cestě někteří účastníci bohužel mírně trpěli, protože se začali projevovat první střevní potíže, ty byly ale po zákroku zdravotníka brzy vyřešeny. Ubytovali jsme se v další ekolodgi v obrovském dřevěném domě postaveném na způsob indiánských domů. Tady už elektřina nebyla zavedena vůbec. V podvečer jsme vyrazili na průzkum okolního pralesa. Viděli jsme spoustu zajímavého hmyzu a ptáků, zahlédli jsme několik arů zelenokřídlých a pozorovali

jsme amazonky modrohlové, kteří přistáli přímo nad námi. V areálu ekolodge se pohybovalo hejno arating, několik kolibříků a taktěž černožlutý vlhovec žlutohřbetý (*Cacicus cela*). Zažili jsme první noc v nížinném pralesu. V domě kromě nás žily i vačice, které nás ale prakticky nerušily. Hmyzu zde bylo podstatně víc než v horském pralesu, ale čekali jsme, že to bude daleko horší.

28. 10. nás nad ránem probouzí strašný řev z pralesa. Všichni se bojíme, že kolem nás obchází jaguár. Později nám Abdel vysvětlil, že to, co jsme slyšeli, byl řev vřeštánů rezavých, a jaguáři jsou zde velmi vzácní. On sám je slyšel jen několikrát. Ještě za tmy vyrazíme směrem k jílovým lizům. Po krátké jízdě lodí vysedneme a jdeme ještě asi 15 minut pěšky. Usedáme do starého nepojízdného katamaránu, který je přebudován na pozorovatelnu. Již kolem páté hodiny se objevují první návštěvníci, jsou to amazóni pomoučení a amazónci modrohloví a zlatohlaví. Bylo ještě poměrně šero, a tak se prakticky nedali fotografovat. Stříbrné hřbety amazónů pomoučených odrážely první nesmělé paprsky slunce. Zdejší amazónané pomoučení andští (*Amazona fari-nosa chapmani*) se značně liší od poddruhů chovaných v Evropě. Na hlavě nemají žádné žluté ani modré zbarvení a jejich pomoučená (stříbrná) barva zad je velmi výrazná. Po sedmé hodině se objevují první nesmělí arové, posedávají na stromech a okukují terén. Mezi tím amazóni a amazonci postupně odlétají. Teprve kolem osmé hodiny, když se objevilo kolem 50 arů, slétají na jíloviště. A stále přilétají rodinné skupinky 2–4 arů. Stále se jedná o ary zelenokřídlé. Nakonec jich odhadujeme 100–120. K nim se přidal pouze jeden ara arakanga. Později se přidalo také několik arů malých. Arové ararauny přeletěli několikrát kolem, ale ani jednou na jíloviště nesletěli. Podle Abde-la jsou mnohem plašší a navštěvují jíloviště hlouběji v pralesu. Také arové postupně vyklízí pole a kolem 10. hodiny zbývá už jen malinké hejno. V tuto dobu přilétají poslední návštěvníci – tiriky tui. Na palmách nad collpou se objevil i tukan bělolící (*Ramphastos vitellinus*).

Představení skončilo a my jsme se užaslí nemohli hnout z místa. Papouščí představení na collpě, jak indiáni jílové stěny nazývají, je pro milovníky těchto ptáků asi nejsilnějším zážitkem. Jak muslimové míří do Mekky, české hospodyňky do supermarketu, tak by si neměli chovatelé papoušků upřít cestu na collpu. Poté se vracíme zpátky do ekolodge. V táboře jsme vyplašili několik obrovských ještěrů teju v délce asi 1 metru, kteří zde patrně hledali něco k snědku. Po poledním odpočinku přejíždíme řeku a po vyšlapané pěšině v lese se dostáváme k výškové ocelové pozorovatelně. Ta je umístěna vedle obrovského stromu (*Ceiba pentadra*), který má až 80 000 květů a kvete jednou za 7 let. Po ocelových schodech vyšlapeme do výšky 60 m a přejdeme na dřevěnou pozoro-

► Naše pralesní základna

vatelnu v nejvyšší části pralesa. Tam pozorujeme flóru a faunu. Na stromě se pohybuje několik gekonů a anolisů. Z větve na větev přelétá nádherný trogon černoocasý (*Trogon melarunus*) a taktéž černobílý šplhavec lenivka bělokrká (*Notharchus macrorhynchus*). Nad pralesem se ozývá řev arů. Přilétá pár arů zelenokřídých, jeden sedá na strom kousek od nás, druhý přelétá možná kilometr daleko. Na dálku se dorozumívají svým typickým chraplavým hlasem. Do koruny přilétá pár tirica tui a malé hejno *Tirica cyanoptera*. Potom slézáme dolů a jdeme k místnímu slepému ramenu. Tam pozorujeme pár hoacinů chocholatých (*Opisthocomus hoazin*). Jeho mláďata mají vyvinuté prsty na křídlech. Vidíme také datla čárkovaného (*Driocopus lineatus*) a vlhovce světleokého (*Agelaius xanthophthalmus*). V koruně stromů saděl nehnutě nádherný orel ozdobený (*Spizaetus ornatus*), vyčkával zde kořist. Tento dravec velmi připomíná harpyji, má černé temeno a výraznou chocholku. Před řekou vidíme kardinála černobrého (*Paroaira gularis*). Vracíme se do lodge. Zjišťujeme, že zásoby moravského všeléku došly a my jsme ponecháni napospas tropickým chorobám. Ještěže Abdel zná místní léčivé byliny. Peskujeme zdravotníka, který spočítal zásoby na cestu tam a zapomněl přičíst cestu zpět. Tím nám připomněl jednoho známého českého polárníka.

29. 10. opět jedeme na collpu. Objevují se amazinci modrohlaví a několik zlatouchých. Bohužel začíná prudký déšť a papoušci ani nesletí ze stromů a odlétají pryč. Zklamání se vracíme do lodge a po sbalení odplouváme zpět. Jedeme proti proudu, a tak je cesta pomalejší. Déšť postupně ustoupil a my jsme ještě chvíli pozorovali na menší „kolep“ 8 arů arakang. Na obloze se často objevují rodinné skupinky araraun, arakang a zelenokřídých. Zahlédli jsme taky arasari hnědouchého (*Pteroglossus castanotis*). Opět zde častí káně Gmelinova (*Buteo magnirostris*) a můžeme vidět kondory jihoamerické (*Cathartes melambrotus*). Na ostrůvcích se objevuje *Anhima cornuta*, rybákům podobný zoboun americký (*Rynchops niger*). Na vyvrženém starém kmeni vidíme skupinku lelků skalních (*Chordeiles rupestris*), spořádaně v řadě vedle sebe. Při zastávce v místní vesničce nakupuje u indiánů Luz velkého trnovce černého (*Pseudodoranas niger*). Přijíždíme do další ekolodge. Ihned nás vítá nejstálejší obyvatel Pancho, ochočený tapír. Je velmi přítulný a strašně mu chutnalo pivo. Zajímavé jsou zvukové projevy tohoto největšího savce pralesa. Je to totiž táhlé jemné smutné pískání. A večer nám Luz připravila trnovce. Chutnal po zvěřině, asi jako kříženec štiky se srncem. Zapíjeli jsme ho šťávou z cukrové třtiny. Večer jsme ještě vyšli do pralesa, kde jsme viděli aratingy a žlutě zbarvené tyrany menší (*Philohydor lictor*). Na noc se Pancho usídlil pod naší chatkou, a tak jsme si ještě večer navzájem

» Zdeněk s tapírem Panchem

pískali. Ráno balíme a pokračujeme proti proudu. Vidíme krásného čapa jabiru a na jednom z ostrovů asi 15 malých černých kondorů havranovitých (*Coragyps atratus*). Vidíme i datly žlutooké (*Melanerpes cruentatus*), ibisy lesní (*Mesemrinnibis cayennensis*) a ledňáčky rybařky amazonské (*Chloroceryle amazona*). Zastavujeme u collpy, kterou jsme první den kvůli dešti vynechali. Sundávám si oblečení a plavu s igelitkou přes boční tok řeky. Tam mě překvapují hejna hmyzu *Auchenorrhyncha*, která podobně jako papoušci doplňují potřebné minerály. Podle pokynů Abdela šplhám k místu, kde se papoušci každé ráno soustřeďují. Nabírám jíl a plavu zpátky. Mám co dělat, s plnou igelitkou se v takovém proudu plave velmi

těžko. Proud mě unáší několik desítek metrů dál. Pokračujeme do přístavu, kde opustíme loď a loučíme se s kapitánem i plavčíkem. Minibuskem potom stoupáme do horského pralesa. Při zastávkách ještě pozorujeme a fotíme guana andského (*Penelope montagnii*) a trogona škraboškového (*Trogon personatus*). Dokonce před autem jednou přeletěl i skalňák andský. Cesta přes Andy je velmi náročná a do Cusca přijíždíme po půlnoci.

Ing. Josef Nožička – Uherské Hradiště
 primaroute@nozicka.cz
 Foto: autor

» Vysoko na pralesní pozorovatelně